

3. Zaposlenost i zarade

Iako rezultati Ankete o radnoj snazi (ARS), sprovedene u aprilu 2012. godine, još uvek nisu dostupni, očekujemo da je stopa zaposlenosti nastavila da opada, a stopa nezaposlenosti nastavila da raste u periodu između oktobra 2011. i aprila 2012. Prema podacima iz ankete RAD, formalna zaposlenost nastavlja da opada između septembra 2011. i marta 2012., mada se njen pad znatno usporio u odnosu na prethodni šestomesečni period. Prosečna realna zarada u Srbiji nastavlja da raste i u prvom kvartalu 2012. i veća je za 6% u odnosu na isti period prethodne godine: u javnim preduzećima plate su povećane za 7,4%, a u privredi za 6,7%. Medjutim, realne desezonirane zarade u prvom kvartalu ove u odnosu na poslednji kvartal prethodne godine stagniraju, što znači da je najveći deo rasta zarada posledica prenetog rasta iz prethodne godine. U slučaju javnog sektora preneti rast je posledica visokog povećanja plata u maju prethodne godine kombinovanog sa opadanjem, a potom vrlo blagim povećanjem cena. U slučaju privatnog sektora, rast realnih zarada verovatno je posledica činjenice da su posao češće gubili slabije plaćeni radnici.

Zaposlenost

Nastavljaju se negativni trendovi na tržištu rada

Prema podacima iz ankete RAD, formalna zaposlenost nastavlja da opada između septembra 2011. i marta 2012., mada se njen pad znatno usporio u odnosu na prethodni šestomesečni period (Tabela T3-2, kolona 1). Ukupan broj formalno zaposlenih u periodu septembar 2011. – mart 2012. godine opao je za 0,23%, ili 4.000 lica, dok je u odnosu na mart 2011. taj pad bio izraženiji i iznosio oko 17.000 lica, ili 1%.

Pad zaposlenosti u potpunosti pripisujemo padu broja zaposlenih kod pravnih lica

Tabela T3-1. Srbija: zaposlenost i nezaposlenost po Anketi o radnoj snazi¹⁾, 2008-2011

		Ukupan broj zaposlenih 15-64 god. ²⁾	Broj zaposlenih poljoprivrednika i pomažućih članova u poljoprivredi 15-64 ³⁾ god.	Stopa zaposlenosti 15-64 god.			Ukupan broj nezaposlenih 15-64 god.	Stopa nezaposlenosti 15-64 god.		
				Ukupno	Muškarci	Žene		Ukupno	Muškarci	Žene
2008	April	2.652.429	..	54,0	62,3	46,0	432.730	14,0	12,4	16,1
	Oktoobar	2.646.215	443.243	53,3	62,2	44,7	457.204	14,7	12,7	17,3
2009	April	2.486.734	437.957	50,8	58,7	43,3	486.858	16,4	15,0	18,1
	Oktoobar	2.450.643	411.303	50,0	57,4	42,7	516.990	17,4	16,1	19,1
2010	April	2.278.504	326.623	47,2	54,3	40,3	572.501	20,1	19,4	21,0
	Oktoobar	2.269.565	352.724	47,1	54,4	39,9	565.880	20,0	19,0	21,2
2011	April	2.191.392	340.528	45,5	52,2	38,8	649.155	22,9	22,7	23,1
	Oktoobar	2.141.920	329.378	45,3	52,5	37,9	690.782	24,4	23,5	25,6

Izvor: Anketa o radnoj snazi (ARS), RZS.

Napomene:

1) Anketa o radnoj snazi se od 2008. sprovodi dva puta godišnje - u oktobru i u aprilu.

2) Lica između 15 i 64 godina se smatraju licima radnog uzrasta.

3) Do oktobra 2008. godini u ARS nije postojala klasifikacija 15-64 za broj zaposlenih u poljoprivredi i pomažućih članova domaćinstva, već samo 15+.

Pad zaposlenosti u poslednjih šest meseci najveći u prerađivačkoj industriji

Pad zaposlenosti u proteklom šestomesečnom periodu u potpunosti pripisujemo padu broja zaposlenih kod pravnih lica (Tabela T3-2, kolona 2), dok je broj zaposlenih kod preduzetnika ostao nepromenjen (Tabela T3-2, kolona 3).

Za oko 2.000 lica uvećana zaposlenost u administraciji i javnim državnim preduzećima

Sektorski posmatrano, do najvećeg pada zaposlenosti došlo je u prerađivačkoj industriji (4.000 lica, ili 1,3% u okviru sektora). Zaposlenost je neznatno opala i u poljoprivredi i građevinarstvu, a porasla u oblasti informisanja i komunikacija kao i državnoj upravi (u oba sektora po 1.000 lica) i obrazovanju (2.000 lica). U okviru javnog sektora došlo je do rasta zaposlenosti u administraciji i javnim državnim preduzećima za ukupno 2.000 lica između septembra 2011. i marta 2012, (Tabela T3-3).

Broj registrovanih nezaposlenih porastao je za oko 40.000 lica

Broj nezaposlenih registrovanih kod Nacionalne službe za zapošljavanje porastao je za 40.000 lica, odnosno 5,1% između septembra 2011. i marta 2012. (Tabela T3-2, kolona 7). Ovi podaci, iako indikativni, ne odražavaju nužno trendove u ekonomski definisanoj nezaposlenosti, jer obuhvataju lica koja koriste usluge Nacionalne službe za zapošljavanje, nezavisno od njihovog stvarnog statusa na tržištu rada.

Tabela T3-2. Srbija: broj registrovanih zaposlenih i nezaposlenih¹⁾, 2004-2011

		Ukupno zaposleni	Zaposleni kod pravnih lica	Zaposleni kod fizičkih lica			Ukupno broj zaposlenih radnika	Broj nezaposlenih (NSZ)
				Ukupno	Privatni preduzetnici	Zaposleni kod njih		
				1 (=2+3)	2	3 (=4+5)		
u hiljadama								
2004	Mart	2.065	1.601	464	208	255	1.856	..
	Septembar	2.037	1.560	477	210	267	1.827	843
2005	Mart	2.070	1.557	513	228	285	1.842	884
	Septembar	2.067	1.536	531	230	300	1.836	898
2006	Mart	2.032	1.496	536	228	308	1.804	920
	Septembar	2.019	1.447	572	242	330	1.777	915
2007	Mart	2.004	1.438	566	239	327	1.765	913
	Septembar	2.001	1.428	573	245	328	1.756	808
2008	Mart	2.006	1.432	574	245	329	1.761	795
	Septembar	1.993	1.425	568	245	323	1.748	726
2009	Mart	1.911	1.411	500	210	290	1.701	758
	Septembar	1.868	1.383	485	211	274	1.657	737
2010	Mart	1.817	1.362	455	199	257	1.618	778
	Septembar	1.775	1.348	427	183	244	1.592	721
2011	Mart	1.755	1.349	405	204	201	1.550	774
	Septembar	1.738	1.337	401	203	198	1.535	743
2012	Mart	1.734	1.333	401	203	198	1.531	783

Izvor: RZS - Polugodišnji izveštaj o zaposlenima i zaradama zaposlenih RAD-1/P; Anketa za dopunu polugodišnjeg izveštaja RAD-1; Polugodišnji izveštaj o privatnim preduzetnicima i zaposlenima kod njih RAD-15; Nacionalna služba za zapošljavanje (NSZ).

Napomena: Korigovani su podaci od marta 2011. na osnovu Polugodišnjeg istraživanja Rad-1/P za septembar 2011.

* Republički zavod za statistiku od marta 2011. godine ne objavljuje podatke za zaposlene kod preduzetnika pa su navedeni podaci izračunati na osnovu prosečnog učešća zaposlenih kod preduzetnika u ukupnom broju preduzetnika i zaposlenih kod njih u prethodnih godinu dana. To su poslednji podaci kojima raspolažemo.

Fusnote:

1) Kada se govori o registrovanom broju zaposlenih, misli se na formalnu ekonomiju tj. na zaposlena lica koja imaju formalno-pravni ugovor o zaposlenju i na čije se prihode plaćaju porezi i doprinosi.

2) Kada se govori o registrovanom broju nezaposlenih, misli se na lica koja se prijavljuju na evidenciju Nacionalne službe za zapošljavanje (NSZ). NSZ je u septembru 2004. prešla sa praćenja broja lica koja traže posao na praćenje broja nezaposlenih lica, usled čega nemamo seriju za period pre septembra 2004. (kolona 7).

Tabela T3-3. Srbija: zaposleni u javnom sektoru 2004-2011

		Zaposleni kod pravnih lica						
		Javni sektor						Ostalo (privreda) ¹⁾
		Iz budžeta			Javna preduzeća			
		Administracija svi nivoi	Obrazovanje i kultura	Zdravstveni i soc. rad	Javna državna	Javna lokalna	Javni sektor ukupno	
1	2	3	4	5	6	7		
u hiljadama								
2004	Mart	63	117	147	125	57	509	1.092
	Septembar	63	116	148	124	57	508	1.052
2005	Mart	63	119	148	122	61	513	1.044
	Septembar	61	117	147	112	61	498	1.038
2006	Mart	60	118	141	105	61	485	1.011
	Septembar	58	117	138	102	60	475	972
2007	Mart	58	121	138	100	59	476	962
	Septembar	59	120	139	100	58	476	952
2008	Mart	60	124	140	99	58	481	951
	Septembar	61	122	141	100	58	482	943
2009	Mart	64	125	142	89	57	478	933
	Septembar	64	123	142	88	57	473	910
2010	Mart	62	124	142	87	56	472	890
	Septembar	63	122	143	86	56	470	878
2011	Mart	61	124	143	84	57	469	880
	Septembar	62	122	143	84	57	468	868
2012	Mart	63	122	143	85	57	470	863

Izvor: RZS.

Napomena: Zaposleni u Ministarstvu odbrane Srbije kao i zaposleni u MUP Srbije, iako se finansiraju iz budžeta, ne ulaze u ukupan bilans zaposlenih u Tabeli. Njihov broj se procenjuje na oko 80.000, i oni doprinose još oko 4% ukupnoj zaposlenosti u Srbiji. Iz bezbednosnih razloga, RZS ne objavljuje tačan broj zaposlenih u ovim državnim institucijama niti njihove prosečne plate.

Fusnote:

1) Privatna, društvena i mešovita preduzeća (bez preduzetnika). Broj dobijamo kada od ukupnog broja zaposlenih kod pravnih lica iz Tabele T3-2 oduzmemo broj zaposlenih u javnim preduzećima i onih koji se finansiraju iz budžeta.

**** Povećan broj zaposlenih u martu 2011. zbog ažuriranja uzorka.

3. Zaposlenost i zarade

Iako rezultati Ankete o radnoj snazi (ARS), sprovedene u aprilu 2012. godine, još uvek nisu dostupni, ne očekujemo bitne promene osnovnih indikatora tržišta rada. Kao što se vidi u Tabeli T3-3, od 2008. godine od kako se Anketa sprovodi dva puta godišnje, u aprilu i oktobru, prisutan je trend pada stope zaposlenosti. Svega 45,3 % populacije radnog uzrasta (15-64) imalo je posao oktobra 2011. Stopa participacije¹ takođe opada i trenutno je ispod 60%. Ovakvi trendovi govore o stagnantnom tržištu rada u Srbiji sa malim mogućnostima zapošljavanja. Iako se u javnosti najčešće govori o visokoj stopi nezaposlenosti kao osnovnom problemu srpskog tržišta rada, niska aktivnost radne populacije jednako zabrinjava, a zajedno ukazuju na nedovoljnu iskorišćenost radnog resursa.

Tabela T3-4. Indikatori stanja na tržištu rada za lica radnog uzrasta (15-64), 2008-2011.

	Oktobar 2008.	April 2009.	Oktobar 2009.	April 2010.	Oktobar 2010.	April 2011.	Oktobar 2011.
Stopa aktivnosti	62,6	60,8	60,5	59,1	58,8	58,9	59,9
Stopa zaposlenosti	53,3	50,8	50	47,2	47,1	45,5	45,3
Stopa nezaposlenosti	14,7	16,4	17,4	20,1	20	22,9	24,4
Stopa neaktivnosti	37,4	39,2	39,5	40,9	41,2	41,1	40,1

Izvor: Republički zavod za statistiku, Anketa o radnoj snazi, Saopštenja.

O stagnantnom tržištu rada u Srbiji svedoče i prelasci između osnovnih statusa na tržištu rada: zaposlenosti, nezaposlenosti i neaktivnosti koji su sadržani u tranzicionim matricama poput ove date u Tabeli 3-5. Redovi matrice pokazuju status pojedinca u inicijalnom periodu (april 2011.), a kolone status istog pojedinca u narednom periodu (oktobar 2011). Svaka ćelija u matrici označava broj pojedinaca u svakom od devet parova statusa na tržištu rada u toku perioda posmatranja.

Za konstruisanje tranzicione matrice potrebni su podaci panela. S obzirom da polovina uzorka u okviru Ankete o radnoj snazi ostaje nepromenjena između dve Ankete, to omogućuje da se posmatraju promene u radnom statusu određenog broja istih individua u toku šestomesečnog perioda.

Iz Tabele T3-5 se uočava da je u toku 2011. godine verovatnoća da nezaposleni pojedinac pronađe posao nakon šest meseci bila veoma niska- 9,2%. U zemljama Evropske unije tranzicije iz nezaposlenosti u zaposlenost iznose nešto manje od 30% u slučaju Belgije, Slovenije, Italije i Češke, dok 45% nezaposlenih pronađe posao nakon godinu dana u Velikoj Britaniji, Španiji, Austriji, Litvaniji i Estoniji 2. Iako se do ovih podataka došlo na osnovnu posmatranja dužeg vremenskog perioda, od godinu dana, i dalje zabrinjava činjenica da su verovatnoće prelaska iz statusa nezaposlenosti u zaposlenost višestruko manje u Srbiji u odnosu na značajan broj Evropskih zemalja.

Iz tabele dalje uočavamo da je veliki broj nezaposlenih, čak 18,4%, postao obeshrabren u traženju posla i povukao se iz radne snage nakon šest meseci. Istovremeno, priliv pojedinaca u status nezaposlenosti je bio skroman-verovatnoća da zaposlena osoba izgubi posao nakon šest meseci iznosila je 5.3%.

Najzad, prelasci iz neaktivnosti u zaposlenost i nezaposlenost su veoma niski i iznose 3%. Druhim rečima, mali broj ljudi odlučuje da uđe na tržište rada, a jednako malom broju pojedinaca to zaista uspe. No, u ovom pogledu ne zaostajemo za zemljama poput Francuske, Belgije, Slovenije i Španije. S druge strane, nešto veći broj pojedinaca, preko 5% , izlazi iz neaktivnosti u Austriji, Litvaniji, Estoniji, Velikoj Britaniji i Holandiji.

¹ Stopa participacije (takođe se koristi i izrazi stopa aktivnosti ili stopa učešća) predstavlja procentualno učešće aktivnog (zaposlenog i nezaposlenog) stanovništva u ukupnom stanovništvu starijem od 15 godina

² Christine Erhel and Mathilde Guergoat-Larivière Labour market status, transitions and gender: a European perspective, <http://hal.archives-ouvertes.fr/>

Tabela T3-5. Tokovi na tržištu rada od aprila 2011. do oktobra 2011

	Status u aprilu 2011	Status u oktobru 2011			Ukupno
		Zaposlen	Nezaposlen	Neaktivan	
Zaposlen		2.059.893 90,3%	121.828 5,3%	98.848 4,3%	2.280.569 100%
Nezaposlen		59.991 9,2%	470.338 72,4%	119.734 18,4%	650.063 100%
Neaktivan		3.105.931 3,1%	100.082 3,0%	3.160.914 93,9%	3.366.927 100%
Ukupno		2.225.815 35,3%	692.248 11,0%	3.379.496 53,70%	6.297.559 100%

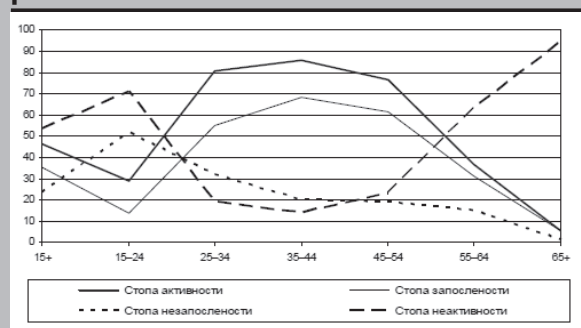
Izvor: Obračun QM na osnovu ARS iz aprila 2011. i oktobra 2011.

Okvir 1. (Ne)aktivno starenje

U Evropskoj Uniji 2012. je označena kao godina aktivnog starenja i solidarnosti između generacija.¹ Princip aktivnog starenja predstavlja jedan je od ključnih ekonomsko-socijalnih ciljeva Evropske unije, suočene sa hroničnim problemom starenja stanovništva i održivosti postojećih penzijskih sistema. Poslednjih godina, Evropski savet je u nekoliko navrata donosio zaključke koji su usmereni ka povećanju zaposlenosti starijih radnika.² U zaključcima se sugerije da starenje populacije neće isključivo stvoriti probleme u finansiranju penzionog sistema i sistema zdravstvene zaštite već i funkcionisanju tržišta rada. Veća participacija starijih radnika na tržištu rada, uzimajući u obzir njihovo znanje i iskustvo koje raste sa godinama, je važan faktor koji doprinosi pametnom, održivom i inkluzivnom rastu koji se nalazi u osnovi strategije Evropa 2020. Mere koje se propagiraju i postepeno uvode u zemljama članicama, uprkos političkoj nepopularnosti, uključuju povećanje efektivnog vremena provedenog na tržištu rada za pet godina, postepeno penzionisanje i tzv. penzije sa nepunim radnim vremenom.

Stopa neaktivnosti u Srbiji je najveća upravo kod populacije starosti između 55. i 74. godine (grafik T3-1). Neaktivnost u okviru ove grupe nije uniformna a raste sa godina starosti pojedinaca. Smanjena aktivnost za ovaj deo radne populacije dominantno je, u oko nešto više od 75% slučajeva, uzrokovana jednim razlogom – penzijom. Međutim, nešto više od 350.000 neaktivnih osoba ove starosne dobi nisu penzioneri.

Grafik T3-1: Kretanje stope aktivnosti, zaposlenosti, nezaposlenosti i neaktivnosti prema starosti stanovništva

Izvor: Anкета o radnoj snazi, oktobar 2011

Kao što postoji razlika u statusu tako se i stariji radnici razlikuju u pogledu tranzicije između radnih statusa. U Tabeli T3-6 uočavamo da kod pojedinaca između 65. i 74. godine starosti u toku 2011. nije bilo tranzicije u status nezaposlenosti (ista pojava se javlja i između ARS ankete u oktobru 2010. i aprilu 2011.). Ili je najveći broj osoba ostao neaktivan između dve ankete, ili su iz zaposlenosti direktno prešli u neaktivnost.

S druge strane, pojedinci starosti 55-64 godine ostvaruju veću dinamiku na tržištu rada u odnosu na osobe od 65. do 74. godine ali značajno nižu u odnosu na celokupnu populaciju. Na primer, ve-

oma mali procenat nezaposlenih iz ove starosne kategorije pronađe posao nakon šest meseci - svega 1,6%. U zemljama Evropske unije, istina nakon godinu dana, čak 15% nezaposlenih ove

¹ Videti šire: <http://europa.eu/ey2012/>

² "Dealing with the impact of an ageing population in the EU (2009 Ageing Report)", "Equal opportunities for women and men: active and dignified ageing" (2009), "Active ageing" (2010)

starosne dobi pronađe zaposlenje. Takođe, uočavamo da je značajan broj nezaposlenih iz ove grupe postao neaktivan nakon šest meseci - čak 34,7%. Naravno, jedan broj je stekao uslov za penziju, ali ovako visok procenat može da ukazuje i na obeshrabrenost u traženju posla.

Tabela T3-6 Tokovi na tržištu rada za starije radnike, april 2011. - oktobar 2011

Status u aprilu 2011		Status u oktobru 2011			Ukupno
		Zaposlen	Nezaposlen	Neaktivan	
55-65 godina	Zaposlen	354.960 89,90%	8.735 2,20%	30.984 7,90%	394.679 100,00%
	Nezaposlen	1.168 1,60%	47.271 63,70%	25.713 34,70%	74.152 100,00%
	Neaktivan	26.712 3,20%	12.334 1,50%	803.772 95,40%	842.818 100,00%
Ukupno		382.840 29,20%	68.340 5,20%	860.469 65,60%	1.311.649 100,00%
65-74 godina	Zaposlen	60.007 67,50%		28.892 32,50%	88.899 100,00%
	Neaktivan	12.976 0,90%		1.423.423 99,10%	1.436.399 100,00%
	Ukupno	72.983 4,80%		1.452.315 95,20%	1.525.298 100,00%

Izvor: obračun QM na osnovu ARS iz aprila 2011. i oktobra 2011.

Dosadašnji strateški dokumenti i praktične politike aktivacije starijih radnika na tržištu rada nisu dale značajne rezultate. Od 2006. uvedene su subvencije doprinosa socijalnog osiguranja i oslobođanja od poreza na zarade za poslodavce koji zapošljavaju radnike starije od 50 godina. Subvencije za zapošljavanje spadaju u najskuplje aktivne politike tržišta rada po korisniku, a ocene efekata ovih mera u drugim zemljama su mešovite (videti QM 27). Kod nas su dale skromne rezultate – svega 11.000 starijih radnika je dobilo posao zahvaljujući ovom programu tokom poslednjih šest godina.

U periodu od 2006. do 2009. sproveden je program Otpremninom do posla sa ciljem asistiranja starijim radnicima, koji su dobili otpremninu u procesu privatizacije preduzeća, u pronalaženju novog posla u privatnom sektoru ili započinjanju sopstvenog biznisa. Studija Nojković i dr. (2010) je našla snažnu pozitivnu uzročnu vezu između učešća u programu i verovatnoće zaposlenosti.

Druge mere aktivacije, kao što su fleksibilne forme zapošljavanja, koje su često prihvatljivije za starije radnike, u Srbiji još nisu dovoljno razvijene. Poslovi sa delimičnim (ili nepunim) radnim vremenom su diskriminisani od strane poreskog sistema, usled visoke minimalne osnovice za obračun doprinosa, pa stoga i vrlo retki – učestvuju sa svega 9% u ukupnoj zaposlenosti, a još manje u formalnom sektoru.

Aktivacija starijih radnika u Srbiji izgleda da nije poželjna kao cilj sam po sebi. Na nju se i dalje gleda kao na politiku poslednjeg utočišta, odnosno sporedni efekat odlaganja ostvarivanja prava na penziju za starije radnike. Istina, poslednjim izmenama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju iz 2010. godine uvedene su odredbe sa ciljem destimulisanja ranog penzionisanja. S druge strane, rano povlačenje iz radne snage se na određen način favorizuje kroz određene odredbe Zakona o radu. Na primer, visina otpremnine se bazira na celokupnom radnom stažu, umesto da zavisi od trajanja zaposlenja isključivo kod poslednjeg poslodavca. Ova odredba često služi kao supstitut za rano penzionisanje. Isplata otpremnine na osnovu celokupnog radnog staža ne samo da smanjuje ponudu rada starijih radnika, već doprinosi i smanjenju tražnje za njihovim uslugama. U QM 27 pisali smo o ovom problemu, i činjenici da je izmena ove odredbe Zakona odbijena od strane reprezentativnih sindikata na sastanku Socijalno-ekonomskog saveta u oktobru 2011. Štaviše, i resorno Ministarstvo se saglasilo sa ovom odlukom.

Zarade

Prosečna realna zarada i u Q1 2012. nastavlja da međugodišnje raste

Prosečna realna zarada u Srbiji i u prvom kvartalu 2012. nastavlja da raste međugodišnje, a ovaj put za 6%. Kao i u poslednjem kvartalu 2011. i početak 2012. obeležen je najvećim rastom zarada u javnim preduzećim, čak 7,4%, ali je do značajnog međugodišnjeg rasta plata, od 6,7%, došlo i u privredi (privatnim, društvenim i mešovitim preduzećima).

Tabela T3-7. Srbija: bruto zarade u javnom sektoru 2004-2011, međugodišnji realni indeksi

	Iz budžeta			Javna preduzeća		Ostalo (privreda)	Prosek Srbije
	Administracija svi nivoi	Obrazovanje i kultura	Zdravstveni i soc. rad	Javna državna	Javna lokalna		
	1	2	3	4	5		
2004	107,4	107,7	110,9	107,9	113,4	113,7	111,4
2005	105,9	106,0	100,8	100,5	103,0	106,9	107,1
2006	109,1	107,2	109,4	110,8	102,9	113,7	111,3
2007	111,1	114,7	123,8	116,7	105,0	114,1	114,6
2008	100,7	105,7	101,3	101,2	95,9	105,7	105,5
2009	95,1	96,3	97,0	97,9	97,8	104,1	101,1
2010	99,1	95,1	94,3	98,1	98,0	104,5	101,2
2011	99,2	95,5	97,2	104,0	95,1	101,1	99,9
2007							
Q1	111,5	112,6	125,4	129,8	113,8	117,3	118,5
Q2	118,6	119,2	131,5	118,9	104,5	117,4	118,6
Q3	114,1	116,7	127,5	112,5	104,1	112,5	114,1
Q4	100,1	110,3	111,0	105,8	97,4	109,0	108,2
2008							
Q1	99,2	109,5	105,6	94,3	98,5	107,3	105,2
Q2	99,6	104,8	99,4	103,0	89,0	104,2	103,1
Q3	100,8	104,7	101,1	103,6	91,7	106,3	105,0
Q4	103,3	103,7	99,2	103,9	104,4	105,1	104,1
2009							
Q1	99,8	97,9	99,4	98,4	100,8	105,1	102,5
Q2	94,0	97,4	98,1	99,0	99,3	104,8	102,0
Q3	93,6	96,2	96,9	98,1	95,4	102,9	100,1
Q4	93,0	93,6	93,5	96,0	95,9	104,0	99,9
2010							
Q1	95,8	96,1	96,1	102,2	98,0	103,5	101,1
Q2	101,0	96,7	95,1	102,1	98,3	106,6	103,2
Q3	100,4	95,1	94,6	94,5	99,8	105,8	101,8
Q4	99,4	92,5	91,2	93,5	95,7	102,4	98,8
2011							
Q1	98,1	89,4	92,0	100,6	92,2	100,4	97,7
Q2	97,8	94,4	97,4	99,9	94,3	98,3	97,7
Q3	100,7	97,5	97,6	108,3	95,1	102,5	101,5
Q4	100,0	100,8	102,0	107,3	98,8	103,3	102,9
2012							
Q1	104,7	104,9	102,5	107,4	103,7	106,7	106,0

Izvor: RZS.

Napomene:

1) Kolona 6 uključuje privatna, društvena i mešovita preduzeća (bez preduzetnika).

2) U koloni 6 je predstavljena ocenjena veličina koja se dobija kada se od ukupne mase zarada u Srbiji oduzme masa zarada u javnom sektoru, a zatim se ta razlika podeli sa brojem zaposlenih u privredi (kolona 7, Tabela T3-3).

3) Međugodišnji realni indeksi u kolonama 6 i 7 za 2008. i 2009. su izračunati na osnovu proširenog uzorka za obračun prosečne zarade, koji uključuje i zaposlene kod preduzetnika."

Po prvi put nakon pune tri godine u kojima su se smenjivali periodi međugodinjeg pada i mirovanja zarada, dolazi do rasta plata u administraciji i sektoru obrazovanja i kulture. Zarade su u Q1 2012. realno porasle za 4,9% u odnosu na isti kvartal 2011. u sektoru obrazovanja i kulture, a za 4,7% u državnoj administraciji na svim nivoima vlasti. Rast zarada je posledica kombinovanih efekata deflacije i povećanja zarada u pomenutim sektorima u toku 2011. Podsetimo, u aprilu 2011., u skladu s pravilima definisanim u Zakonu o budžetskom sistemu, plate u javnom sektoru nominalno su povećane za 5,5% a povećanje je bilo bazirano na rastu cena plus polovini rasta BDP. Nakon toga, došlo je do naglog smanjenja stope inflacije i blagog nominalnog povećanja plata u javnom sektoru od 1,5% u oktobru 2011. Nastavljen je trend smanjenja stope inflacije, tako da su pomenuta nominalna povećanja dovela i do realnog rasta zarada.

Međutim, ukoliko se pogledaju realni sezonski podaci o neto zaradama u ovim sektorima, uočavamo da su plate ostale nepromenjene u prvom kvartalu ove godine u odnosu na poslednji kvartal 2011. Jedino je u javnim državnim preduzećima došlo do rasta realne neto zarade i to za 7,1%, kao i u javnim lokalnim preduzećima za 1,6%. Iz Tabele T3-8 zapažamo i da se aprilsko

3. Zaposlenost i zarade

povećanje zarada u javnom sektoru prošle godine najviše odrazilo na rasta zarada u sektoru obrazovanja i kulture i to za 3,5% u Q2 u odnosu na Q1, dok su u sektoru zdravstva i socijalnog rada plate povećane za 2,5%.

Tabela T3-8: Realne desezonirane neto zarade, lancani indeksi

	Administracija svi nivoi	Obrazovanje i kultura	Zdravstveni i soc. rad	Javna državna	Javna lokalna
2011, Q1	96	96,4	99,7	107,2	97,7
2011, Q2	101,8	103,5	102,5	99	101,3
2011, Q3	102,2	100,6	98,7	102,4	100
2011, Q4	100,7	100,4	101,1	98,8	100,4
2012, Q1	100	100,1	100,4	107,1	101,6

Izvor: obračun QM

Posmatrano u evrima, prosečna neto zarada je opala nakon nekoliko uzastopnih kvartala rasta tokom prethodne godine. I troškovi rada su umanjeni i to sa 644 evra u Q4 2011. na 591 evra u prvom kvartalu ove godine .

Tabela T3-9. Srbija: prosečne mesečne zarade i međugodišnji indeksi, 2008-2011

	Prosečna mesečna zarada (RZS) ¹⁾				Međugodišnji indeksi prosečne mesečne bruto zarade (RZS) ²⁾	
	Ukupni troškovi rada ³⁾ , u din.	Neto, u din.	Ukupni troškovi rada, u evrima	Neto, u evrima	Nominalni	Realni
	1	2	3	4	5	6
2008	47.882	29.174	586	357	117,8	104,8
2009	52.090	31.758	554	337	108,8	100,6
2010	55.972	34.159	543	332	107,5	101,2
2011	62.213	38.000	610	373	111,1	100,0
2008						
Q1	43.957	26.814	532	324	119,3	106,0
Q2	47.351	28.846	584	356	119,4	104,2
Q3	48.322	29.435	627	382	117,9	105,2
Q4	51.898	31.599	602	366	115,1	104,0
Decembar	56.399	34.348	637	388	112,0	103,1
2009						
Q1	49.444	30.120	525	320	112,5	102,2
Q2	52.164	31.808	552	337	110,2	101,3
Q3	52.065	31.737	558	340	107,7	99,8
Q4	54.689	33.366	579	353	105,4	99,5
Decembar	60.265	36.789	628	383	106,9	100,2
2010						
Q1	52.261	31.924	530	324	105,7	101,1
Q2	55.989	34.192	548	335	107,3	103,2
Q3	56.435	34.372	537	327	108,4	101,8
Q4	59.204	36.149	556	339	108,3	98,8
Decembar	64.784	39.580	609	372	107,5	97,5
2011						
Q1	57.539	35.108	553	338	110,1	97,7
Q2	62.177	37.994	623	381	111,1	97,7
Q3	63.386	38.760	622	380	112,3	101,5
Q4	65.749	40.139	644	393	111,1	102,9
Decembar	72.056	43.887	700	426	111,2	103,9
2012						
Q1	63.846	39.068	591	362	111,0	106,0

Izvor: RZS.

Napomene:

1) Podaci za 2008. godinu su korigovani podaci na osnovu proširenog obuhvata uzorka za računanje prosečne zarade, u koji ulaze i plate zaposlenih kod preduzetnika.

2) Međugodišnji indeksi prosečne mesečne bruto zarade za 2008. godinu su obračunati iz prosečnih zarada za 2007. i 2008. na osnovu starog uzorka koji ne uključuje zaposlene kod preduzetnika. Međutim, ovi indeksi jesu uporedivi sa indeksima za 2009. godinu, s obzirom na činjenicu da je pri proširenju uzorka dinamika rasta zarada zadržana, a samo su njihove nominalne vrednosti umanjene za oko 12%.

3) Ukupni troškovi rada predstavljaju ukupno opterećenje poslodavca po radniku, uključujući sve poreze i doprinose, i iznose oko 164,5% neto zarade. Indeksi rasta bruto zarada i ukupnih troškova rada su jednaki jer su ukupni troškovi rada su veći od bruto zarade za fiksnih 17,9%.